

igitur hisce, & tam solennibus, adeoq; sæpe repetitis actibus, iurisdictionem, hic vel tacite prorogatum saltem rectè iudicabimus, c. cum olim. per ibi not. cum glo. Abbas ibi n. 3. Felin. n. 1. cum additione marginali. de offi. delegat. l. sed etsi suscepit. de iud. Bartol. in l. si conuenerit. n. 2. vers. si vero alias exceptiones: vbi Alex. and. 1. as. Ripa & alii de iurisd. omni iudic. Marant. part. 4. dist. 12. n. 11. glo. in l. 2. verb. sciatur. ibi Bartol. si quis in ius vocat. Notant Canonist. in c. dilecti & c. significasti. de foro comp. late Bened. de Capra. in tract. de prorog. n. 73. præfertim cum tacitus consensus in iudiciis idè, quod expressus solet, operetur. Dd. in l. quæ dotis. vbi Iason. n. 77. in fin. solut. matr.

Nec obstat, de Ducis Megapolitani hic consensus non apparere: quippe cum ille in hoc genere prorogationis, non desideretur, d. c. significasti. ibi Felin. l. 1. 2. de iud. l. 1. §. & post operu. de oper. noui nunc. Bart. ibi col. fin. & Ias. n. 1. Capicinus decis. 19. n. 1. cum seqq. Gail. c. 40. nu. 1.

Et in hanc sententiam in causa Bilaty contra Bilaty / Referente N. fuit per Dominos discessum. Camera itaque iurisdictionem ex reconuentione per Cramonem, Reum originarium, aduersus monasterium ea, quæ superius deduxit, ratione instituta, putat fundatam. Antequam vero ulterius progreditur, admonitum cupit, se ius der Dresnitæ / eodem, quo alias controuersas piscationis species, des Schmal vnd Wadenjugs scilicet, loco constituerat censere. Nec momentum habet, quod monasterium ad 6. Cramonis Appellantis contra defensioalem articulum, quod de Dresnitæ agitur, in responsionibus n. 34. 136 litem ratione der Dresnitæ / coram Landsfürsten pendere, nude respondendo, ꝑ quali excipiat, cum nihil de ipso doceatur: Quod tamen absque magno negotio fieri potuisset. Ad hoc non minus in puncto der Dresnitæ / quam aliis, in controuersiam hic vocatis articulis monasterium deinde processit, testibus etiam, instrumentisque, quibus ius in eo sibi asserit, productis, dissimulata planè in posterum, iam allegatæ litis pendentia, exceptione: Gail. lib. 1. c. 73. n. 4. vers. sed quid si Reus. & n. 5. 6. non absimili planè ratione, si Actor in causa possessorii, aduersus libellum Rei petitorium excipiat, protestetur, eiusque admissioni refragetur: His tamen neglectis, ad vltiora Iudex nihilominus progrediatur, processum etiã, quoad petitorium pro iusto & valido placuit habendum: Franc. Aretin. l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 9. de acquir. possess. Felin. in c. inter Monasterium. n. 23. de re iud. Grauet. consil. 302. n. 6. & consil. 1. n. 236.

Ex eo autem, quod d. responsioni, & litis pendentia exceptioni, diserit Cramon non reclamauit, eius tacitam confessionem, utpote in re, in qua tam magnum inde præiudicium ad eum pos sit redire, non rectè inferemus: Dyn. Cagnol. in l. qui tacet. de reg. iur.

Cæterum, an litem reconuentione hic contestata? Et quanquam illa exacte, & iuxta præscriptam in ordinat. p. 3. c. 13. §. 4. & tit. 25. §. 5. formam hic minimè subsecuta: ad ea tamen, quæ per re-

conuentionis viam, Cramon, Actor, proposuerat (quibus petitionis defectum suppleri, supra notatum) per Monasterium fuit responsum. Quo litis contestatio, ex communi traditione conciliatur Dd. l. via ibi Bartol. n. 35. C. de litis contest. Marant. p. 6. de possid. & distinct. 10. nu. 5. ead. parte. de litis contest. Præterea monasterium transactionibus, & sententiæ, seu rei iudicatæ atq; ita exceptionum peremptorium obiectione, se tueri, conatum est: quo ipso litem pro contestata, ex recepto passim dogmate, est habenda: gloss. fin. in l. fin. Bal. n. 3. communem asserit. C. de litis contest.

Alienum quoque hoc locò non videtur, quod Marant. in Regno, vbi sublati sꝑ iuris solennitatibus, solæ probationes solent respici (vt & in Camera, supremo quodammodo iudicio) receptum, superius perstrinximus litis contestationem ꝑ posse omitti, & actum, qui mediate eam sequitur, litis contestationis vicem obtinere, scriptum reliquit, part. 4. dist. 9. nu. 20. & part. 6. distinct. 10. nu. 2. Quo etiam fit, ut controuersia, ratione des Dresners & Dresnitæ / post factam in causa appellationis litis contestationem (quæ alioquin, cum puncto litigioso, nil habet commune, suo iudicio, nec ad eum queat porrigi) in additionalibus, & contra defensioalibus, à Cramone demum mota, ipsum magnopere sollicitum non habeat, quippe cum ad ea, quæ controuersia illius intuitu, à Cramone deferuntur, per Monasterium etiam sit responsum. Eorumq; præterea respectu, ad actus, qui statim à litis contestatione solent explicari processum. Litem itaque pro contestata posse haberi. Id quod superioribus Dominorum votis, cæteris punctis per omnia subscribens, superaddere volui.

Saluo.

VOTVM XXVI.

In causa Q. H. contra D. O.

SVMARIA.

- 1 Circa causam hanc, quinque capita examinanda videntur.
- 2 Iuramenti remissio in testibus quare valeat.
- 3 Maritus rectè agit nomine vxoris, quoad bona dotalia & paraphernalia, etiam sine mandato vxoris, & sine cautione de rato.
- 4 Actio in hoc casu qualis intentata. & numero 5.
- 5 Mulier, quo iure potest recipere datum, & propter nuptias donationem exigere, & quando.
- 7 Maritus propriam vxorem flagellis aut fustibus cadens, pro huiusmodi iniuria, cogitur vxori tantum dare, quantum tertia pars antenuptialis largit atis facit.

2 Actio

- 8 *Actio dotis, soluto matrimonio, uxori datur.*
- 9 *Actiois cumulat. o, in hoc casu, ex petitione libelli patet.*
- 10 *Mulier iure Iustiniano, lucrum donationis propter nuptias obtinet.*
- 11 *Actio singularis qua olim facit de moribus, hodie per Iustinianum est correcta.*
- 12 *Differentia inter mores hodie qua.*
- 13 *Repudij causa ubi recensentur.*
- 14 *Mulier etiam propter verbera olim viro mittebat repudium, quod tamen mutatum reperitur n. 15.*
- 16 *Condictio Nouella 117. ut liceat matri cur hoc casu non competat. & num. 17. & 18.*
- 17 *In pœnibus non est extensio.*
- 18 *Morum correctio, heredibus hodie non competit.*
- 19 *Actio ad restitutionem dotis & aliorum bonorum occisa uxoris, competit heredibus uxoris.*
- 20 *Circa Cardinem negocij, huius casus, quid attendendum. ut num. 21. & 22.*
- 22 *Ad occisionem non sufficiunt verbera, quia pœnalia non extenduntur.*
- 23 *Dotis lucrum non succedit, quando incepit eam bene tractare, licet hoc coacte sit factum. num. 24.*
- 25 *Causa cum. late, cum non probant hoc esse, quod contingit abesse, dubiam faciunt probationem.*
- 26 *Probatio omnis, ratione incertitudinis, vitiat, & nullum effectum iuris producit.*
- 27 *Paria sunt, non esse delictum, vel non probatum.*
- 28 *Presumptio pie affectionis erga uxores militat pro maritis.*
- 29 *Maritus etiam excusatur, quando eius consanguinei uxori benefecerunt.*
- 30 *Iniuria tollitur nudo pacto, & remissione tacita & expressa, qua colligitur ex colloquio, conuictu, manus coniunctione.*
- 31 *Morbus presumitur causatus, ex mala tractatione.*
- 32 *Maritus uxori egrotanti medicum non adhibens, amittit lucrum dotis, idem prestat expulso ex domo, quia equiparatur mala tractationi. n. 33. Item, quando egrotam verberat. 34.*
- 35 *Maritus quando negat eam esse uxorem suam, amittit ius suum.*
- 36 *Maritus putatiuus non iuratur dotem, vel partem eius, quam alias ex pacto vel statu haberet.*
- 37 *Pœna corporalis, licet iam in hoc casu non habeat locum, tamen contra heredes, pro arbitrio iudicis, in pœnam pecuniariam conueri potest.*
- 38 *Pœna mutatio etiam contra heredes locum habet, & quare.*
- 39 *L. Senatus consult. 14. de accusat. cõmuniter non limitatur, nisi vna pars ciuilitur, alia criminaliter agat, quod fieri potest.*
- 40 *Pœna ex delicto fisico applicata, facit causam criminalem. Ratio, quia accusatio ciuilis, nihil præiudicat pœna criminali.*
- 41 *Dispositio loquens de uxore, locum habet & de viro.*
- 42 *Iniuriam filia illatam, quare pater eius non potuit remittere & n. 43.*
- 44 *Maritum, si postea bene tractat uxorem, nõ amittere dotem, qui intelligendum.*
- 45 *Ocidere, vel causam mortis præbere, paria sunt.*
- 46 *Probatio sufficiens in ciuilibus surgit, ex duabus presumptionibus, vel pluribus adminiculis.*
- 47 *In uxoricidio quales probationes sufficiant.*
- 48 *Dotis amissio n. n. extenditur ad paraphernalia. Ratio qua. Con rarium n. 49.*
- 50 *Extensio conceditur in pœnibus, quando subest eadem ratio, de casu expresso, ad non expressum.*
- 51 *Hereditas scelere acquisita aufertur: licet culpa debentis lucrari; non sit solum matrimonium. n. 52.*
- 53 *Penam & premium quis non debet consequi ex eadem causa.*
- 54 *Appellans, propter multos testes, pro i. s. deponentes, iustam videtur habere causam.*
- 55 *Appellans videtur iustam habere causam, quod omnes probationes Actorum, tantum presumptiue, non necessario concludentes. & n. 56.*
- 57 *Litigandi iustam causam habere dicitur, plus re, vel qualitate conuenius.*
- 58 *Appellantes quoque iustam habere videntur litigandi causam, quoties contra eos actio instituitur, ob quam existimationis, & fama sua periculum veritur, latius vide. n. 59. & 60.*
- 61 *Causa causa, censetur causa causati.*
- 62 *Maritus licet sine mandato possit agere, non tamen sine speciali mandato, de praxi Camere substituere potest.*

- 63 *Maritus de paraphernalibus cum dote non traditis (quæ receptitia vocantur) sine mandato uxoris non potest agere.*
- 64 *De mandato uxoris constare & præsumi unde de liqueat. & n. 65. 66. & 67.*
- 67 *Maritus dicitur coniuncta persona cum uxore.*

DN. Ref. C. Circa hanc causam ¶ videntur quinque capita examinanda. Primo, de processu. II. quæ actio instituta. III. An ea hæredibus competat, & an probata, num verò per exceptiones Rei elisa? Quarto quid pronuncian- dum: Quinto: de Expensis.

Quoad primum, non videt nullitates, nec defectum in formalibus. Hoc saltem moueri posset, quod quidam testes non iurarunt. Sed remissum à partibus, vt constat ex actis. c. in his. extra. de testib.

2 Et valet ¶ iuramenti remissio, quia respicit fauorem partis, contra quam producitur, notatur in l. si quis in conscribendo. C. de pact. Gail. obseru. 101. num. 2. 3. libr. 1.

Præterea & hoc circa processum in dubium reuocari posset, quod ex actis fere nullibi constet, quod Actores, nomine vxorum agant, & etiam in procuratoriis, nulla facta mentione vxorum, (ex quarum tamen persona hoc actionis ius mouetur) contra Reum constituunt. Quod tamen non obstat. Cum maritus recte agat, ¶ quoad bona dotalia & paraphernalia, etiam sine mandato vxoris, & sine cautione de rato, Bartol. Bald. l. maritus. Cod. de procur. l. fin. Cod. de pact. conuent. Gail. pract. obseruat. 133. libro 1. numero 5. 6. Mynsing. obseruat. 53. centur. 3.

In hoc autem casu dubium non est, quin actio ad bona Mariæ defunctæ, dotalia & paraphernalia consequenda, instituta sit. Adhæc, in ipsa partitione summaria, Actores se nominant generos Antonii Leonhardi. Ex quo apparet, quod nomine vxorum suarum agant. Similiter in der Probationschrift primæ instantiæ, aperte dicunt, quod agant nomine vxorum, tanquam hæredum Mariæ.

4 Quoad secundum, videtur intentata ¶ conditio ex iure nouellarum, ad ea consequenda, quæ deferuntur mulieri ex auth. vt liceat matri & auia. colum. 8. §. causas autem. & §. si quis autem propriam. aut actio dotis, ¶ vel, quod verius vtraque simul, tam ipsa conditio ex ipsa Nouella Iustiniani, quam actio dotis cumulata videtur. Id quod satis liquet ex primo & tertio capite libelli summarii, & petitione eius, vtantur enim iisdem verbis, partim in prima parte libelli, quæ referuntur in l. qui ab hostibus. §. si vir. solut. matrimon.

6 Præterea ius authenticæ statuit, quod mulier possit ¶ recipere datum, & propter nuptias donationem exigere, si probata fuerit, virum quolibet modo vitæ mulieris infidiatum. d. §. causas autem. Porro si maritus ¶ propriam vxorem flagellis aut fustibus cæciderit, cogitur maritus

tantum, pro huiusmodi iniuria, ex alia sua substantia, dare vxori, quantum tertia pars facit antenuptialis largitatis. §. si quis autem propriam. d. auth. vt liceat matri, & c. & notatur in auth. sed nouo iure. C. de repud. & in tertio capite d. petitionis summaria, allegant verba textus in l. vnica. §. ille proculdubio. C. de rei vxor. action.

Ex quibus infertur, quod hæc actio, dotis ¶ soluto matrimonio, vxori detur, §. maneat. d. §. illud proculdubio. Cod. de rei vxor. action. Et quod tam conditio ex d. nouella 117. vt liceat matri, & c. quam actio dotis cumulata fuerit, ¶ patet quoque ex petitione libelli: petunt enim declarari, daß der Beklagte / vort wegen seiner hohen Mißhandlung / nicht allein die verstorbenen Heimstewer (vt habet petitio) Sondern auch die Widerlag / vigore dictorum iurium, verwickelt habe. Und daß der Widerlag halber Actores petiren / videtur in eo cumulata actionem dotis, & conditione donationis propter nuptias, ¶ cuius lucrum mulier iure Iustiniano obtinet, ex causis, vt in d. §. causas autem. Concludit vtramque actionem simul intentatam.

Tertio quæritur, num ea actio hæredibus competat? & an sit probata? vel per defensionem Rei elisa? Et primo, quod competat, probatur, per d. §. maneat. & d. §. ille proculdubio. in l. vnica. Cod. de rei vxor. act. Costanus in tract. de dotib. c. 6. num. 12. Mynsing. respons. 65. num. 4. Sed cum iure Statutario. Constat, olim ¶ fuisse actionem singularem de moribus, l. in moribus C. Theodosiano, de incest. nupt. Quæ hodie per Iustinianum sublata ¶ in fin. C. de repud. §. Taceat. C. de rei vxor. action.

Et tamen pœnæ certe sunt statuta hodie. Estque hodie ¶ inter mores differentia vt per Cuiacium, in nouell. 22. vbi tractat de repud. Causæ repudii ¶ recensentur in auth. vt licet matri vel auia. §. causas autem. Quin & propter verbera ¶ mulier viro mittebat repudium l. consensum. ibi. sese verberibus. & versic. super plagis. Quod tamen ¶ postea mutatur in nouell. 117. §. si quis autem propriam: Vt videlicet vir præstet vxori tertiam partem donationis propter nuptias. Concordat auth. sed nouo iure. C. de repud. vbi glossa.

Et licet de mala tractatione satis sit probatum: quia tamen non ipsa mulier hoc casu agit, non putat, hanc conditionem competere, Primo, ¶ propter claros textus, qui dicunt de ipsa muliere. Secundo: quod ¶ in pœnalibus non est extensio c. odia. c. in pœnis. de reg. iur. in 6. Mynsing. responso 45. num. 1.

Tertio: ¶ quod & hodie morum correctio, hæredibus non competat, l. rei iudicata 15. §. hærede. Solut. matrim. vbi & Duaren. Et constat. C. Theodosiano, lib. 3. tit. 12. in l. vlt. de incest. nupt. facit dict. l. rei iudicate. §. hæredi. In simili adducitur textus in l. i. de priuat. delict. per l. iniuriarum §. i. de perp. & temp. action. Facit & in simili, in materia feudali, vt in glossa d. l. omnimodo. verb. non licebit. C. de inoffi. testam. notatur in d. leg. fin. Cod. de reuoc. donation. Campegi. de dot. part. 3. quæst. 226. numer. 2. Castrens. d. leg. rei iudicata. §. hæredi, numero 5.

mero 5. *solut. matrim. Guid. Pap. question. 214. numero 4. vbi concludunt pro parte negatiua, in casu non dissimili: Quia nemo presumitur, ius repudiare, quod sibi competere ignorat. l. mater. Cod. de inoffic. testam. Duaren. in d. §. heredi. ibid. Bartol. Bald. Imol. Casirens. per d. leg. 1. de priuat. delict. Canoniste in causa plerunque de donatione inter virum & vxor. Ex hoc saluanda est sententia prior, vbi super donatione propter nuptias, & lucro, d. §. si quis autem. nihil pronunciauerunt, licet petitum fuerit.*

Restat nunc videre, An Actoribus contra Reum Actio competat, ad restitutionem dotis, & aliorum bonorum, Mariæ defunctæ? Et num hæc probata, vel elisa?

19 Et quod hæredibus vxoris † competat talis actio, ob occisam vxorem, probatur per d. leg. si ab hostibus. §. si vir. & ibi Dd. *solutio matrimon. qui textus non est alibi: dicit Bald. in leg. vnica. §. tacent. de rei vxor. action. Campegi. in tractat. de dotib. 5. part. q. 2. num. 2. Boer. decis. 244. num. 12. Cod. de reuocand. donat. Ruin. consil. 8. numero 3. lib. 2. Bald. in tract. de dote. Port. §. privilegio. 31. Phanut. de Phanut. tractat. de lucro dot. glossa 14. vers. nunc videndum.*

Cardo itaque est negotii: An maritus hoc casu vxorem occiderit, vel causam dederit morti ipsius? vbi attendendum, † an lucrum tale veniat ex pacto, Statuto, &c. vel non? Et an statutum Bodense deferat hoc lucrum, ex delicto mariti, num vero Actores plus tempore petant? vt vult Reus: & sic inciderit in pœnam §. hodie autem, insitit. de except. & §. Reus autem. & §. sed hæc quidem insitit. de action. l. pecuniam 36. ibi glossa de reb. cred.

21 Quoad dictum † statutum, vel consuetudinem Bodensem, satis liquet de eo, nec partes contradicunt. Quoad occasionem, † non sufficiunt verbera, *inspost. Zas. in d. §. vir. numero 7. vers. quarto colligo. Quia non extenduntur pœnalia: Mysing. obseruat. 40. centur. 1. Menoch. de arb. iud. lib. 2. centur. 4. casu 364. Alexand. consilio 15. numero 2. lib. 4. Hartm. Hartm. pract. lib. 1. obser. 21. Schurff. consil. 42. centur. 1. Damhoud. in pra. Crimin. c. 64. numero 3. & c. 141. numero 5. Grammat. consil. 154. num. 12. Tiraq. de ll. connub. l. 1. numer. 8. & 12. Neuisan. in sylua. §. non est nubendum. num. 36.*

Sed ex probatis constat, quod vxor Reo causam dederit: nec conquesta de mala tractatione. 23 Et iuris, † quod lucrum dotis non procedit: quando incepit eam bene tractare, *Roland. à Valle. in tractat. de dote. question. 70. Imol. l. si cum dorem. §. si autem. versicul. ult. solut. matrimon. Campegi. de dote. lib. part. 5. question. 4. in fin. Ruin. consilio 131. colum. 1.*

24 in fin. volumine 4. Licet hoc † coacte sit factum: *Roland. question. 70. numero secundo, (Iam deduxit dicta testium, & deinde dixit) Quare ex prædicta iam depositione testium, magis confirmatur in sua sententia, vt dicta conditio non competat hæredibus. Nec videtur obstare, quod notat Alexand. in d. leg. rei iudicata. numero quinto, versicul. limita tamen solut. matrimon. glossa magna & Bartol. in d. leg. rei iudicata. Ad hoc facit confessio Ma-*

riae, *dasi jhr Mann sie wol hält / wer anders red / der liege.*

Quod vero ad morbum Caducum attinet, colligit, Reum non fuisse causam, ex dictis testium (quæ deducit) Illæ causæ cumulatae, † dubiam faciunt probationem Actorum, quod Reus causam dederit morbo, quia non probat hoc esse, quod contingit abesse. Accedit maledictio DEI, propter clandestinitatem matrimonii, & quodammodo perurium Mariæ. Sicque dubia sit probatio, ad abfoluendum, vel condemnandum. Sed omnis probatio, † ratione incertitudinis videtur, & nullum effectum iuris producit, *in presentia. de probat. l. non hoc. C. vnde cognat. Baptif. Zillet. consilio 47. numero 30. Et paria sunt, † non esse delictum, vel non probatum. l. si duo. de testam. tut. Zillet. consil. 51. num. 24.*

Præterea, licet Dd. *post glossam in dict. §. si vir.* extendant, in casum, quo vir medicum vxori non adhibuit, vel malum medicum adhibuit: *Roland. à Valle in tractat. de lucro dotis. question. 64. Phanut. de Phanut. in tractat. dor. gloss. 14. numer. 8. Tamen ea negatiua probanda est, leg. ex hoc iure. & l. ita stipulatus. in princip. de verb. obligation. Alexand. d. consilio 123. in 2. volum. Zas. in d. l. si ab hostibus, solut. matrim.*

At multis etiam testibus conuinci posse videtur, Reum in ea re omni culpa vacare. Accedit presumpcio † affectionis piæ erga vxores, vt *28 Signor. de Homod. consilio 63. numero nono, 10. 11. 12. Phanut. de Phanut. de dor. gloss. 14. numer. nono, Alexand. consilio 123. numero quarto, versicul. tertio respondeo. volum. 7. Roland. à Valle. de dor. quest. 66. numero 8. Videtur & vna tantum pœna, vnum delictum esse puniendum. Zillet. consilio 13. numer. 2. Excusatur † & 29 maritus, quando eius consanguinei, vxori benefecerunt, vt hoc casu factum, *Alex. consilio 123. num. 14. volun. 7. Phanut. gloss. 14. num. 9. Roland. quest. 62. 8. & quest. 67.**

Vltimo videtur remissa iniuria à parte Actricum, vt testes quidam deponunt. Sed dissimulatione tollitur iniuria. §. iniuria. insitit. de iniur. Marant. p. 6. numero 58. nudo quoq; † pacto leg. si tibi. §. 30 *quadam. de pact. Wesembec. in titul. de iniur. Et remissione tacita & expressa: Boss. in pract. crimin. de iniur. numero vigesimo tertio, quæ colligitur ex colloquio, conuictu, manus coniunctione, &c. §. fin. Ang. institut. de iniur. Boss. in d. pract. Crimin. Codic. de iniur. numero decimoquinto, Damhoud. cap. 136. num. 20. 21.*

His tamen non obstantibus, plura videntur in contrarium facere. Quia d. §. si vir. extenditur ad casum, quando maritus causam mortis dederit, aut eius culpa vxor perit. Sed probatū, quod Maria fuerit sana, formosa, &c. Item, quod vero amore prosecuta matitum. Sed contrarium fecisse Reum statim & post, per multa facta, quæ hic recitanda non sunt. In de verisimiliter colligi, motum † Epilepticū causatum, ex mala tractatione: *31 Tiraq. de ll. connub. in l. 15. à numero 73. ad 82. præcipue, num. 73. 74. Cum igitur causam morbi non auer-*
tit, cum

- tit, cum potuit, locum habet, quod dicitur: qui propositum suum non prætextit, cum potuit, in causa pari cum factore habendus est *l. omne delictum. G. S. quo præpositum. de remilit. l. i. §. occisorum. S. tibi. ad SC. Syllan. c. facientes distinct. 86.* Id confirmant quædam testium dicta. Nec ullibi constat ex actis;
- 32 quod medicum adhibuerit, et hoc casu lucrum dotis amittitur: Omnes post gloss. in d. §. si vir. Bald. *l. as. Et alij ibid. Phanur. gl. 14. numero 9. Ludou. Carer. in pract. crimin. §. homicidium. numer. 23. vers. 11.* Accedit,
- 33 quod expulsio et ex domo, facit amitti lucrum dotis, quia æquiparatur malæ tractationi, Phanur. d. loco numero 5. vers. quintus, quando. *l. as. in d. §. tenet contrarium.* Item, et quod ægrotam verberauit: Item, concio funebris, & fama communis testatur. Item, et negauit, eam esse vxorem suam. Per hoc enim amittitur ius mariti, Phanur. de iumentario hered. part. 6. numero 123. vbi allegat Bart. Alexand. Castr. in l. etiam. solut. matr. Campeg. de dot. part. 3. q. 265. Hippol. de
- 36 *Marfil. in rub. de fideiuss. numero 379.* Item, et vir putatius non lucratur dotem, vel partem eius, quam alias ex pacto vel statuto haberet, *l. i. C. de condit. ob caus. Bald. de dot. part. 11. num. 29. Et 49.*
- Accedit, quod Maria vmb eim Kind gebracht worden: quod affirmant quidam testes. & fama: Item, hat sie in die Seiten gestossen / daß sie geflagt / etc. Ideo que pœnæ iuris locum habent. Et putat, licet pœna et corporalis non habeat iam locum: Tamen contra hæredes, pro arbitrio Iudicis, in pœnam pecuniariam conuerti posse, & ob probationem delictum, Iudicem hæredes in restitutionem fructuum dotis condemnari. arg. quod not. Mynsing. resp. 7. numero 32. ad fin. Grilland. de relaxat. carcerat. capit. 1. Sexto non omittam. Mynsing. obseruat. 30. centur.
- 38 2. Quæ pœnæ et mutatio etiam contra hæredes locum habet, Mynsing. d. respons. 7. Quia ciuilitè hic agitur ad pœnam; Bartol. in l. prætor. in princip. de sepulchr. viol. glossa in l. si qua. in princip. in verb. audi. C. de Episcop. & Cleric. Mynsing. d. respons. 7. numero 9. Non obstat, d. l. senatus censuit. 14. de accusat. quia et communiter non limitatur, nisi vna pars ciuilitè, alia criminaliter agat: Licet enim cumulari non possit: Tamen ab vna parte ciuilitè; ab alia criminaliter agi potest. *l. vnica. C. quando ciuilis actio crimin. præiud. Dd. in d. l. Senatus. facit l. cum ex vno delicto. de obligat. Et action. leg. qui de crimine. C. de accusat. Mynsing. consilio 7. numero 3. dicit, pœnam et ex delicto, fito applicatam, facere caulam criminalem Bartol. d. l. Senatus. numero 1. Nihil enim præiudicat accusatio ciuilis pœnæ criminali, *l. ita vulneratus. i. respons. in fin. ad l. Aquil. Facit, quod dispositio, et loquens de vxore, locum habeat de viro. Gabr. commun. conclus. lib. 6. de ll. conclus. 3. num. 1. 2. quem vide.**
- Ultimo, non obstat, quod Maria non sit conuicta in vita: quia fallum est, vt deditur ex testibus cum dictis.
- Nec obstat, quod iniuria sit remissa à patre Maria: et quia non potest, in casu, vt per Bartol. & alios, in l. Lucius. 38. num. 3. solut. matrim. Mar. ant. in part. 6. titul. de inquisit. numero 71. Deinde respondetur,
- 43 quod non agatur nomine proprio, et sed nomi-

ne vxorum, quibus inuitis non remittitur ius actionis: Imo, tanquam hæredes, coactæ sunt, hanc iniuriam persequi, ne fiscus succedat, *leg. cum fisco 9. l. sequens. 15. ad SC. Syllan. leg. si ea. leg. cum fratrem. Cod. de his quib. vt indign. leg. cum morrem. 27. de iure fisci.*

Nec releuat, quod dicitur: Si maritus et postea bene tractet vxorem, non amittere dotem: Quia hoc intelligitur, re integra: communem dicit Roland. à Vall. quæstion. 70. Phanur. in tractat. de dot. glossa 14. numero 5. Et in delictis, principium est spectandum *l. illud. §. fin. ad l. Aquil. Zillet. consilio 17. numero 10.* Hinc adhuc infert, causam mortis esse penes maritum, & probationes Actorum præualere: nec elisos: Cum nihil intersit, et occidere, vel causam præbere. *l. nihil interest. 15. ad leg. Corn. de Sicar. leg. 3. ff. eod. l. qui occidit. 30. §. nam qui occasione ad leg. Aquil. Wefembec. ad d. tit. ad l. Cornel. num. 12. Damboud. cap. 72. num. 4.*

His accedit, quod ex duabus præsumptionibus vel et pluribus adminiculis, in ciuilibus, surgit sufficiens probatio: *c. cum causam. de probat. ibi Felin. glossa 3. §. ideo. verb. speciem. de testam. Bartol. l. 1. §. idem Cornelio. de quæst. Bald. Angel. leg. non est verisimile. quod met. caus. Zillet. consilio 95. numero 1. Mynsing. obseruat. 100. centur. 2. obseruation. 33. centur. 5. Gabr. conclus. lib. 1. numero 20. 24. 30. 70. Grammat. consilio ciuili 5. numero 9. Felin. cap. causam de probat. 4. colum. Bald. consilio 254. Grammat. decis. 42. numero 12.* Et sufficientes et probationes in vxoricidio. Phanur. glossa 14. 47. numero sexto, Menoch. de arbitr. iud. libro secundo, cent. 2. casu 116. num. 16. Grauet. consil. 220. num. 15.

Superest videre, num appellans vsufructu bonorum paraphernalium sit priuandus. Dubium mouet text. in d. l. si ab hostibus. §. si vir. ibi Dd. Item, et quod dotis amissio non extendatur ad parapherna Bald. l. 1. Cod. de iure dot. Mynsing. resp. i. num. 42. Et 43. Cum pœnalia sint rétringenda, vt supra dictum. Putat tamen et extendendam ad parapherna, vt Costan. de dot. c. 6. numero 25. per ibi alleg. Deinde d. §. si vir. loquitur de dote: sed eadem actio datur etiam pro paraphernis *l. vbi adhuc. 29. Cod. de iure dot. Schneidew. in §. fuerat. num. 106.* Tertio: illud colligit ex ratione legis, ibi. non enim æquum. Et conceditur extensio et in pœnalibus, quando tubest eadem ratio, de calu expresso ad non expressum. *cap. 1. §. porro que sicut prima. caus. benef. Bald. in l. si quis id quod. de iuris. omn. iud. Dec. in l. factum. 198. numero 15. 16. de reg. iur. l. si vnquam. versic. reuertatur. numero 248. de reuocand. donat. Facit et naturalis ratio, quod hæreditas et scelerè acquisita, auferatur. Ergo magis in vxoricidio. *l. Lucius. 9. glossa circa med. de iure fisci. leg. in heredem. §. de Calumniat. l. quod diximus. 16. quod met. caus. Bald. consilio 254. vol. 2. Et si culpa et debentis l. 12. erari, non sit solum mattimonium *l. consensu. C. de repud. Campeg. de dotib. part. 5. q. 2. Phanur. de dot. gl. 14. num. 4.***

Ex eadem causa et non debet quis consequi pœnam et præmium. *l. siue hereditaria. de negot. gest. leg. 3. de his quibus vt indign.* Et verisimiliter non fuisset concessura lucrum, in casu ingratitudeinis

Phanur.

Phant. glosa 14. num. 5. vers. item si vir fuit ingratus. Saluandum igitur esse priorum Iudicum sententiam, non solum in usufructu dotis, sed & paraphernalium.

Posset circa finem dubitari, ex verbis prioris sententiæ: *Sampf auffgehobener Nukung*: de fructibus dotis: & de usufructu dotis, debito tempore non restituta: Item, de culpa, dolo aut negligentia, si quam in rebus dotalibus commisit Reus. l. 18. §. 1. solut. matrimon. l. in reb. de iur. dot. Item, de restitutionis differentia, inter res mobiles, aut incorporales, & res immobiles l. vnica. §. exacte. C. de rei vxor. act. & eas res, q̄ pondere, numero, aut mensura constant. l. res in dotem data. de iur. do. Item de fructibus vltimi anni, pro rata temporis restituendis. Item de controuersa computatione, de qua Vlpian. in l. fructus. §. Papinianus. alias, diuortio. solut. matrim. & l. de diuisione. §. eod. glosa l. vnica. §. cū qua ex stipulatu. verb. temporis portione. C. de rei vxor. act. Hartman. de dot. circa fin. Costan. in miscellan. c. 6. & 7. li. 5. Sed his non putat insistendum, cum ex actis non constet de qualitate dotis: & hæc melius in puncto executionis controuertantur.

- Concludit, antea bene iudicatum, male appellatum.
- Quoad expensas, eas vbi que compendandas: Præcipue vero, q̄ quod Appellans iustam causam videtur habuisse, propter multos testes pro ipso deponentes. *Myns. respons. 42. nu. 5. 16. & respons. 59. numero 57. 58. notatur. in l. qui solutum. §. etiam. de legat. 2. §. oportet. auth. de iudicib. l. si l. properandum. §. si autem alterutra. vers. 5. conclus. qui probauit per test. C. de iud. Bald. in auth. generaliter. §. 6. colum. C. de reb. cred. & l. 1. C. de aduoc. diuers. iud. Prout plura argumenta pro eo adducta sunt: quæ repetit. Inter cætera,*
- 55 quod omnes probationes Actorum, sunt tantum præsumptiue, non necessario, concludentes quod vxorem suam occidit, iuxta §. si vir Deinde, quod Actores, q̄ quoad donationem ante nuptias, succumbant, & partim etiam plus repetant. §. plus autem. insit. de action. Et sic Reus in prima instantia iustam causam litigandi habuerit. Quibus casibus Reus excusatur ab expensis. *Gabriel commun. concl. lib. 2. de expens. cōclus. 2. n. 10. 13. Bart. in l. qui solidum. de legat. 2. Boer. decis. 74. Bertran. cons. 223. col. 1. vers. in de autem volu. 3. in nouis Hippol. Marsil. de fideiuss. num. 339. vbi ait, communem per gl. c. 2. de confess. in 6.*
- 57 Et plus, q̄ vel qualitate conuentus, dicitur habere iustam causam litigandi, *Iason d. l. properandum. §. si autem. vers. quinto quæro: pone, quod actor plus debiti, &c. A. credit, quod contra Reum q̄ huiusmodi actio instituta fuit, ob quam existimationis etiam, & famæ suæ periculum vertitur; facit Bart. in d. §. si autem alterutra. vers. octaua conclusio.*
- 58 Addi quoque potest, quod vtrinque q̄ præstitum est iuramentum Calumniæ, quod ab expensis aliquo modo excusat, *Roman. l. 3. in prin. notab. de iureiur. Bald. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expens. l. Iasani d. loco. M. uet etiam, q̄ quod iam miserum pupilli sunt in hæc, quorum vel maxime commiseratio habenda: ne iniquitas patris ipsis imputetur.*

Aliud in eadem causa.

D. Ql. Correferens. Cum Referente. Quia intelligit d. §. si vir. etiam de mala tractatione, & nulla curatione, causante mortem vxoris allegat *Wilhelm. Benedict. c. Rainutius Sectione, mortuo tanquam testatore. numero 34. de testamen. Oldendorp. class. 7. art. 12.*

Quoad expensas, quamuis ex æquitate, & non rigore iuris, compensatio fieri posset: quia tamen in prioribus duabus instantiis cōdemnatio facta, non videt, cur iam fieri aliter debeat, præsertim cum in grauaminibus nihil noui probarit. Sed victus ex prioribus actis in expensis cōdemnandus, licet in Principali victor fuerit: *Baptist. Asti. in sua praxi. §. 32. ampl. Lanfi. de expens. n. 9. Gail. obseru. 152. lib. 1. num. 4.*

Saluo.

D. C. Per omnia cum Correferente.

D. X. Cum Referentibus: Reum omni lucro priuandū: Idq; arbitrio Iudicis relinquendum: *Mench. lib. 2. cent. 2. casu 139. in specie de scuitia mariti. Tiraquel. l. si vnquam. verb. omnia. numero 30. vers. qui scuitia viri. C. de reuocad. donat. Item quod q̄ causa cause, cenfetur causa causati. Barrol. in l. et si amici. C. ad leg. Jul. de adult.*

Quoad expensas, & sic in totum, cum Referente: quia Actores plus debito petierunt in prima instantia: Ideo quo ad hoc male iudicatum, & ibi sententiam reformandam: *Expensis in hac instantia compensatis.*

D. S. Cum referente.

Aliud.

D. à Ex. In principali cum Referentibus. Sed quoad procuratoria, dubitat. Quauis enim maritus q̄ sine mandato agat. l. maritus. C. de procurat. 62 An tamen alium substituere possit: videtur sibi speciali mandato ad hoc opus esse; & sic esse de praxi Camera, vt in simili, in causa *Wüller cōtra Drtenburg* se Referente, 7. Julij. Anno 78. Ideo præambula opus esse. Maxime vero hic: attento, quod non de bonis dotalibus hic agatur, vbi sine mandato maritus agit. l. doce ancillam. C. de rei vendic. Nec etiam de paraphernalibus, q̄ cum dote non traditis, quæ receptitia vocantur; pro quibus maritus sine mandato non agit; l. maritus. C. de procurat. Quia vero pro appellatis pronuncian- dum; possumus pronunciate argumento *Wt- sitation Abschieds. Bart. Bald. Salic. d. l. maritus. Myns. sing. cent. 3. obseru. 53. Gail. lib. 1. obs. 133.*

Quoad expensas, cū Correferente: Quia Appellans bis ad eundem lapidem pedem offendit, & bis condemnatus; sententiis non acquieuit, præsertim nulla grauaminis, expensarū respectu, facta mentione, ita vt potius differendi animo Appellatio videatur interposita.

D. D. Cum Correferente: allegat, quoad expensas, *Specul. in tit. de expens. in causa appellationis factis.*

Saluo.

D. R. frens, suo voto addit. Quæ traduntur de tripli. bus bonis vxorū (de quibus *Dec. consilio 521. Schneidey. in §. fuerat. n. 39. insit. de act. Myns. obs. 53. cent.*

53. cent. 3. Horoma de dot. col. 3. per Nouel. 97. Geil lib. 17. 6. 16.) Concludit breuiter, hic agi tantum de paraphernalib. & non de receptitiis, id est, quæ mulier ex tradita dote sibi referuabat, iuxta Geil. vt supra. quibus addit, quod hic constet de mandato vxorum. Primo, ¶ ex diuturnitate temporis, Dec. consilio 638. col. 2. l. 1. 2. C. qui admitti, &c. At hic viginti annis acq̄uerunt: Ergo &c. vt per Vant. tit. qualiter sententiæ & processus ex diuturnitate. num. 92. Præsertim, cum mandatum in aliqua parte processus enunciatur, vt hic factum, in der Probationsschrifft. in princip. Secundo: ¶ quia non contradictum à scientibus, l. semper. de reg. iur. l. qui patitur. Mandati. c. fin. de iure iur. in 6. l. 2. §. fin. matrim. c. cum olim. de offic. deleg. Inno. c. ex parte datam ibi Dd. in c. nonnulli, de rescript. c. cum in iure. de offic. deleg. Rot. decif. 454. Felin. in c. cum olim. colum. 2. in fin. de offic. deleg.
- 64 Alexand. in l. sape. 1. colum. de re iud. Tertio, ¶ ex eo præsumitur mandatum, quod in vilitatē mandantis gestum, vbi verisimiliter mandasset, Dd. in l. si quis nec propositum. si cert. pet. Alex. consilio 106. lib. 2.
- 67 Afflic. 340. circa fin. Accedit, ¶ quod maritus dicitur persona coniuncta. glossa l. 1. C. quib. res iud. non noc. l. fin. Cod. res inter alios act. Rota decif. 777. Vantius: quib. mod. sent. nullit. repar. num. 99. Concludit, præambula non esse opus.

Saluo.

Allud eiusdem causæ.

Ponderatis actis, & probatis omnium instantiarum, necnon visis & intellectis Dominorum votis, comperi fatis abūde, partium iura discussa & enucleata. Cumque Domini in diiudicatione causæ principalis conueniāt, nec mihi reliquum esse superflua mouere. Quia vero in puncto expensarum in diuersum est itum, videtur & meo calculo, Domini Referentis sententiam, iuris & æquitatis rationi consentaneā esse, eamque sic defendi posse: prout & in hoc priorem sententiam reformatam censco. Reliqua, ob legitimacionem insufficientem mota, nec mea opinione impediēt, quo minus, præsertim pro Appellatis, pronuciari valide possit.

V O T V M XXVII.

In causâ D. C. contra B. vñd X.

Ciuitatis F.

S V M M A R I A.

- 1 Probanda duo sunt Bromij hoc loco. & num. 2.
- 3 Delegatio loco solutionis habetur.
- 4 Executio cōtra debitorem Principalem, semel facta delegatione, quando fieri possit.
- 5 Nouatio tollit priores obligationes.
- 6 Nouatio inest delegationi.
- 7 Obiecta Bromij duo & qua. & num. 10.
- 8 Coram principe narrare factum, & petere iustitiam, sufficit.
- 9 Clausula omni meliori via. & c. Virtus qua & quæta.
- 11 Negligentiæ & culpa ratione alleganti incumbit probatio.
- 12 Culpa non præsumitur, nisi probetur.
- 13 Rationes qua & quot, cur Bromio in hoc casu iniun-

- cta sit probatio, & sub nume. 14. 15. 18. 31. 41. 42. 43. 45. 46. 52. 53. 54. 55. 57. 58. 59. 60. 62. 66. cum 7. subseq.
- 16 Consilium qui dat ratione officij, vt Assessor, officialis, decurio vel senator, & administrator Reipublicæ, is tenetur ex malo consilio, etiam nō doloso, si in damnum Reipublicæ tendit.
  - 17 Imperitia adscribitur culpa.
  - 19 Liber rationum qualiter debeat esse compositus vt valeat. & num. 20.
  - 21 Rationum redditio duo continet, vt ibidem & numero 22.
  - 23 Rationes vt redditæ dicantur, vnum sine altero non sufficit.
  - 24 In culpa lata quis est non indagando, quæ specialius & accuratius perquirenda sunt.
  - 25 Culpa lata est, non facere ea, quæ quilibet homo fecisset præsertim mandatarius, &c.
  - 26 Mandatarius de omni culpa, etiā leuissima tenetur.
  - 27 Culpa leuis quando consideratur in rebus alienis, nihil aliud est nisi deuiatio ab ea diligentia, quam adhibent homines diligentes, eius conditionis & professionis.
  - 28 Administrator, si vnicus tenetur tantummodo de dolo & lata culpa, & de culpali negligentia, de leui autem & ciuili inaduertentiā non tenetur. n. 29.
  - 29 Negligens in rebus alienis quis esse nō debet nec potest.
  - 31 Responiones Bromij qua. & nu. 32. 33. 34. 35. 36. 37. & 38.
  - 39 Scire, vel scire debere vel potuisse, facta diligenti inquisitione & animaduersione, æquiparantur. Lata culpa imputari potest. nu. 30.
  - 44 Culpa lata adscribitur, assuerare, imo pertinaciter inculcare ea, quæ postea contortis quibusdam exceptionibus, se ignorasse quis dicit.
  - 47 Ignorantia in factio alieno, generaliter non excusat; imo taliter ignorans dicitur in culpa. numero 48.
  - 49 Ignorantia, quando quis tenetur inuestigare, dicitur habere maximam negligentiam, non inuestigando; talemq; ignorantiam alleganti, tanquam negligenti, iura nō subueniunt. numero 50. 101. Et damnum resarcire tenetur. numero 102.
  - 51 Culpa tum officit, cum casus propter illam euenit, qui alias non euenisset.
  - 56 Causam qui dat, damnum dat.
  - 61 Socij plures administratres, singuli pro rata ad rationes tenentur.
  - 63 In conuentione prima huius casus tria probanda veniunt, vt numer. 64. & 65.
  - 74 Debita contracta per vnum sociorum, extra causam societatis, ante & post eam finitam, in diuisionem non veniunt.
  - 75 Responiones siue resolutiones ad Bromij in specie præteritas probationes qua, vt n. 76. 77. 78. 79. 81. 83. 84. & 85.
  - 80 Tutor confundens suos & pupilli redditus, dicitur esse in culpa.
  - 82 Annotatio generalis & breuis vsus pecunie summaria non sufficit.
  - 87 Iuramentum præstitum licet à dolo, non tamen à culpa & negligentia quoque excusat.

88 Culpa